

הקונגרס הציוני ה-כ"ב בברצל

ישיבה עשירית

12.12.1946

DOC00551

משה שרתוק

(חבר הנהלה)

(מתחילה עברית): קונגרס נכבד, יורשה לי לפתח בהבעת רחשי לבו ליושב ראש שלנו
הערב ולמעמד זהה של ישיבת הקונגרס הציוני בנשיאותה. נפל בחלוקת הגורל הקשה:

12.12.1946

ישיבה עשרית

משה שלטוק

DOC00551a

בעוד היא חברה במחנה, פועלת בשירות ירושאל, להתהלך בתוכנו כסמל לעלייה-גבורה כבירה, שהתחוללה בחיי הדור היהודי הזה. הקונגרס זה נפתח ונמשך בצלת הכבש של שותת יהדות אירופה. הקונגרס שמע, אך לא שמע די, על ים הדמע והדם שהציף את היבשה הזאת. על רצח המונחים שהובילוCSIות לטבח. הקונגרס יודע, כי את האפלה האiomה שירדה על ראש עמו ביבשת זאת האIROו אוRI הLIפIDIoM, שהודלקו ועיר שם זעיר שם, לפידי חמתי-MRI, יצרי-הנקם, תאומי-החיים ולהט-הדרור. אורם של לפידיים אלה בקע ממרחבי הגולה העברית ולמרחקי הדורות הבאים שלח קרני. אנו מברכים היום בתוכנו, ואצל שולחן הנשיאות, אחת הדמויות האצילות, המסלמות את הגבורה ההיא, שתהייה לנו ולדורות הבאים מקור של אמונה, של עוז ובטחון.

אבקש את סליחתם ואת סבלנותם של החברים, וביחוד של חברי, אנשי ארץ-ישראל ללא הבדל מפלגה, על אשר קיבל עלי גזירת הנכבר הלשוני שנגור על הקונגרס זה ואדבר אנגלית (הנואם ממשיק אנגלית):

אנחנו בארץ-ישראל היינו מודכנים מאוד מזה שלא יכולנו לקום לעורת אחינו, לא יכולנו לחתת תגבורת לשורותיהם. זה היה לנו אחד הרוגשות המדכאים ביותר באותו התקופה הטראגית. אנחנו התאמינו מאוד, בכל כוחותינו התאמינו, למצוא דרך לשלווה בהקדם האפשרי פלוגה של צנחים יהודים מארץ-ישראל לפולין, כדי לעודד את המתנגדות, לעוזר ולהדריך, אבל לא ניתן לנו הדבר הזה. הצעותינו הדחופות, שעמדנו עלייהן בתוקף, נידחו פעמי אחד. בזמן מאוחר יותר חורנו על הנטיון הזה בונגעריה, ואם כי הצלחנו לעיתים להשיג הסכמת השלטונות הגבויים למשלווה פלוגה קטנה וצנעה מאוד להונגריה לתפקיד זהה, הרי הפרעות רשות הכנלו את היומה הזאת ולא יצא מזה כלום.

למדנו בבית-הספר החמור של נסיוותינו בארץ-ישראל, שלא לזלול אף בהישגים מצומצמים מאוד, כאשר אין ביכולתו להגיע לגודלים מלאה. הצלחנו לשלווה מארץ-ישראל לארכות הבלקן, ולכמה מארצות אירופה המרכזיות, ביחידות או בסיעות קטנות, בשלושה טיסרים צעירים וצעירות, שהורדו במנחים מאחוריו קובי האויב וקשרו קשרים עם הקהילות היהודיות, והופיעו בפניהם כשליחים של ארץ-ישראל היהודית. כל אחד מהם נעשה נקודת-מרכז, נקודת-מוקד של תקווה, מרכז לגיטם המרצ' הלאומי בשביב המאבק והחזקה מעמד. הם היו היחידים מתחוץ המאות והאלפים של הלוחמים היהודיים בכל החזיות של המלחמה الأخيرة, אשר ניתן להם להיכנס עמוק לתוך אرض האויב, כסוכני ההצלה והשחרור של אחיהם היהודים. שבעה מהם נפלו בידי האויב. שליחות רחבה יותר למען ההצלה והשחרור של יהודי אירופה עשו חילינו, אך הם יכלו לעובד רק בשטחים המשוחררים.

כל זה, חברים ציריים, יש לו יחס ישיר לאחד הנושאים שימושו את תשומת הלב של הקונגרס בויכוח הזה, הנושא: מה היא פעילות פוליטית? מה הן הצורות המשמעות של מאבק פוליטי?

תנועת ההתנדבות של היהודי ארץ-ישראל לצבא הבריטי, ליחידות העבריות, הייתה לא רק מאמץ מלחתתי. זו הייתה תנועה מדינית. הייתה לה מטרה רחוכה; והיא השיגה הרבה. זו הייתה תנועה אשר היישוב נתן לה את מיטב בחורייו ובchorotיו. זו הייתה הפגנתנו הגדולה ביותר בשנות המלחמה — הפגנת מידת העצמאות אשר השגנו בפועל עד אז. היה נתנה ליישוב את המועד המוכר של בנ-ברית למלחמה, היישג אשר

הקונגרס הציוני ה-כ"ב בבל

שבה עשויה

12.12.1946

משה שיתוך

b DOC00551b

שם כפיתה-טובה או שכנות אויבת אינם יכולים למחוק מדף ההיסטוריה. היא הקנאה שם טוב לצעירים הארץ-ישראלים בין העמים השונים אשר עמהם נלחמו כחפים אל כחף. הם נודעו כבניה ובנותיה של חטיבה לאומית חדשה, שצמחה במורח התיכון בתקופת המלחמה, והוכיחו, כעובדים וכלוחמים, שהם בעלי רבים אחרים ועל כל פנים אינם נופלים מבני כל עם אחר. עובדה זו נתנה גאון ונחת ליהודים בכל העולם. חברי התנועה הזאת היו היהודים היחידים, מבין רבבות הלוחמים היהודים בכל החזיות, אשר ניתן להם להיפגש עם האויב פנים אל פנים תחת הדגל היהודי. זה היה כאשר חלק מהחזית האיטלקית נמסר לbrigada היהודית. בכל מקום שבו החילונים היהודים, באה עמהם בשורת התקווה-זעידוד ליהודים שיצאו ממחנות ההסגר ומהמחובאים. כך היה גם באפריקה הצפונית ובכל ימי המערכת במדבר לוב ובערים הלוביות. כך היה גם באיטליה, מעת שדרך שם כף רגלה ועד תבוסתו של השלמה של האויב. השילוחות נתملאה לראשונה על ידי היחידות היהודיות המפוזרות, ואחרי כן על ידי הבריגדה העברית.

כאשר הורם לראשונה הדגל היהודי מעלה אותו חלק החזיות על נהר סניו, נאמר: "יהי הדגל הזה עמוד-אש להאריך ליהודים בכל פינות אירופה ולקרוא אותם למאczy עליה והעלפה". מה שנחשב אז כסמל, כסיסמה, נעשהאמת לאמיתה. כמה תנועה גדולה על פני כל יבשת אירופה. המוני יהודים חצפו את הדרכים של אירופה. ומגמת פניו כולם הייתה אל נקודה אחת על המפה של שדות הקרבות באירופה, שימוש רמו להם הדגל היהודי. הנדייה הגדולה הזאת מן המורה אל המערב, מן הצפון אל הדרום, נדידת יהודים שהתקבזו באיטליה ובאיוור האמריקני של גרמניה ומגמות פניהם אל החופים הדרומיים של אירופה, ודאי שהיתה מתעוררת בין כך ובין כך. היהודים נדחו על ידי יושב וنمשו בכוח התקווה היהידה שראו לפניהם. אך מציאותה של הבריגדה העברית באירופה, פעילותם של החילונים היהודים בארץ-ישראל על פני כל הקונטיננט, נתנה לנדייה הזאת דחיפה נוספת. לאלה שלא הייתה להם שום ברירה אלא להישאר במחנות, היא נתנה הרגשה של אמונה בעצם ובטחון בעצם. אותה תנועת יהודים על פני אירופה עומדת היום כהגנה הכבירה ביותר על חוסר קורת-גן ליהודים אחרי המלחמה באירופה, ועל הכרחיותה של ארץ-ישראל. והוא היום אולי היסוד החזק ביותר בדינמיקה של המאבק הציוני הפוליטי. זהו שינוי רבולוציוני במצבם של יהודי אירופה, שהושג בדרך שלום. שינוי ממש של הבעייה היהודית נתגלה לפני העולם. על ידי שינוי זה בא לידי ביטוי נמרץ רצוננו הלאומי החפשי וכשrongנו להעתיקו לשון המעשים.

נאמר בויכוח הזה, כי חשוב מאוד שלא לזמן את המאמץ המדיני בדיפלומטיה בלבד, אלא לחזק אותו על ידי פעילות מדינית של המונחים. זה נכון. אולם לדעתינו חשוב מזה הוא שלא למצוא סיפוק בלבדים בלבד, בין שהן נאמרות על ידי אישים בודדים ביחידות ובין הציבור ולפניהם: אלא לתרגם את המילים למעשים בכל מקום שאפשר ובכל זמן אפשר, ולהפיק מזה תועלת. מעשה כזה של העתקת הרגשותינו ומأוויינו למעשים בימי המלחמה ואחריה, יהיה הגיוס בארץ-ישראל; וכמו-כן — הבריחה מן המ chanות והעלפה מארץ המלחמה, ורכישת קרע חדש בפועלות ההתיישבות שלנו, והפגנת רוחו של היישוב, רוח של אי-כניתה למשטר הקים בארץ. בלי כל העבודות האלה, שאנו יצרנו, לא היה נמצא הסדן להנחת עלייו את פטישנו

הקונגרס הציוני ה-כ"ב בבלתי

ישיבה עשירית

12.12.1946

משה שרתוק

DOC00551c

הפוליטי בכל הכות. הפטיש היה נשאר עומד ותלי באוויר, או אם היה ננחת במאזע יתר, היה נופל לארץ.

אולם, חברים ציריים, כיוון שאמרתי כבר כל כך הרבה על מעשים, הרשו לי לומר משחו להגנה גם על הדיבורים. מאblk פוליטי בוודאי שאין פירושו ישיבת-דום. לפעמים אתם מדברים אל יריבים בעקביפנים — מעל הבמה הצברות או מעל דפי העתונות; ולפעמים אתם צריכים לדבר אליו פנים אל פנים. ויש שהדיבור פנים אל פנים נעשה הכרח גמור — אם אין אתם רוצים להוניח הودמנות מכרעת למאזע פוליטי מרוכז. למשל: ועדת החקירה האנגלוא-אמריקנית. זו וראייתה נקודת מוקד כזה, שחייב לדבר, ולדבר פנים אל פנים דווקא. אם מנהיגי התנועה עולים על הבמה זהו ומעידים, כי הם היו נגד לכתנו אל הוועדה הזאת, הרי מעניין, וגם מועיל מאוד, אם עדין הם מחזיקים בדעה זאת. נאמר פה, כי הוועדה היא הייתה רק חכמים. גניחה. אולם דווקא ממשום שהיתה חכמים, ככלום לא היה הדבר חיוני בשביבנו לננותם לסכלו? נאמר פה, אף על פי שהלכנו אל הוועדה, סירבה הממשלה הבריטית למלא אחריה המלצותיה. ובכן מה? גניחה שלא הלכנו: ככלום היה זה מעלה את הרצון לelow בבחאת מהה אלף סרטיפיקטים? וכאשר באננו אל הוועדה והגינו על העניין שלנו, האם לא נתזקה ממשום כך יכלתנו להמשיך בהתקפותנו? שימו לב לכל הווין שניתנו בידינו על-ידי המלצה הוועדה, שנתקבלה פה אחד על-ידי כל שניים-עשר חברות הבריטים והאמריקנים, למסור לנו מיד מאה אלף רשיונות, שיחולקו במתירות האפשרית; על-ידי מסקנתם, שהוצעה בבהירות, כי ארץ-ישראל היא הארץ היהידה שיכולה לקבל את העם הזה והיחידה שאליה הם רוצים לлечת; על-ידי המסקנתם, שחוקי הקרן משנת 1940 צריכים להיבטל; על-ידי המסקנה, שגם אחרי עליית מאה אלף לעולם לא תוכל העליה היהודית להיות תלויה בהסתמכתם, או אפילו בידיעתם, של ערבים; על-ידי האישור החדש לכמה מעקרונות המנדט וכל הרקע שלו, היינו: שארץ-ישראל אינה מדינה, שבה יכולה הממשלה הבריטית לשלוט כרצונה, בלי התחשבות עם התcheinויות הבינלאומיות. עמל רב למדרי הוושקע בהקמת ההגנה שלנו ובהופעתנו לפני הוועדה בושינגטון, בלונדון, בכמה מקומות של אירופה ולבסוף בירושלים, אך העמל הזה לא היה בכדי; הוא נשא פרי. וראי שלא נתן לנו כל מה שרצינו; אף-על-פי-כן נתן לנו הרבה.

ידידי טבנקין טען פה, שאיני-אפשר לנו להשתחרר במשאות-וותן איזה-שהוא כל זמן שקיים הספר הלבן. אולם טבנקין וחבריו הלא היו נגד לכתנו אל הוועדה האנגלוא-אמריקנית. מעניין לדעת אם עדין הם מחזיקים בדעה זו? האם לדעתם לכתנו אל הוועדה חיוקה או החלישה את המדיניות של הספר הלבן? אני קובע, שהחותזה היהת חתירה עצומה תחת הסמכות המוסרית והמדינית של הספר הלבן משנת 1939. אדון ניומן אמר: הלכנו אל הוועידה של שנת 1939 וקיבלנו את הספר הלבן של 1939. שוב: ובכן מה?! מותר לי לשער, שמצוינה של תנעותנו היה כבד מאוד אילו לא הלכנו אז; זה היה יכול להיות נסיכון קשה בשביבה; היו עוברים עלייה רגשי חרטה כואבים מאוד, אם לא הייתה הולכת לוועידה של שנת 1939, ולאחר כך הייתה עומדת לפניה אותה התעודה האקורדית כבסיס למדיניות הבריטית העמידה בארץ-ישראל.agi קובע, כי הנהלה של אותם הימים לא בנקל הייתה יכולה להסביר, מדוע לא עשתה מאמץ עליון ברגע האחרון, על-ידי השתפות בוועידה, כדי למנוע את

הקונגרס הציוני ה-כ"ב בברצלון

ישיבה עשרית

12.12.1946

משה שולטוק

DOC005512

המדיניות הזאת, או לפחות להמתיקה. אני קובע, שהיה זה לא מוכחה מצדנו, אילו ציידנו את הממשלה בידינו בתירוץ נוח לפיתוח המדיניות הזאת. על-ידי האפשרות להסתמך על העובדה, שהיהודים עצמם הפיקרו את עניינם. וכולם נחלשו במשהו יכולתו להחנוך למדיניות של הספר הלבן ולהילחם בה על-ידי השתתפותנו בוועידת 1939? בשום פנים — לא! אם הבינו יפה את ה' ניומן, הרי נזהר מלהטיק מסקנות אחרות, דהיינו: אם עליינו ללכת, או לא ללכת, לוועידה הלונדוןית. לכן אמנע גם אני מלhetenיק מסקנות אחרות. ובוודאי אין זה מן הרואין לי לעשות זאת לפני שנתקנסה הוועידה המדינית ודינה בשאלת זו בהיקף יותר רחב משזה אפשר לעשות במושב הפליני של הקונגרס. אולם רוצה אני לומר דבר אחד: אם נלך תהיה זאת בשביבנו הזדמנות חדשה להיכנס במאבק بعد עתידנו. אנחנו לא נשבע שם בראש מרכן ונדוון בחיסולה של הציונות. ייתכן שאין לי סמכות להצהיר הצהרה כזו, אולם אני מביע את תקוותי הבטווחה, שהיה זה מי שייהה אשר יבחר בקונגרס זה — אם יוחלט ללכת, בהחלטת הקונגרס עצמו, או בהחלטת האפסקוטיבה, אם רשות ההחלה בעניין זה תועבר אליה — הוא לא ישתחף ולא יתן ידו לחיסול הציונות. יהא מי שייהה הולך, הואילך כדי להכריו ולחבוי ולהגן על זכויותינו. ובמקרה של תוכאה של לילית — דבר אפשרי מאד — תהיה השתתפותנו בוועידה עם הממשלה הבריטית ובಹקלה אל המשאיםותן עם העربים, הכהנה לעם היהודי לקרה השלב הבא של מאבקנו.

אם נלך ואם לא נלך, תכנינו שלנו, תכניתה של התנועה הציונית, לא תשנה. אנחנו עומדים על מלא חביעותינו. אך אל-נא יהיה מקום לטעות בעניין זה. באירוע בלבד עדיין אין בעיתינו נפתרת. כי השאלה העומדת לפניינו איננה ניסוח התביעה, או הצהרה על עמדה מסוימת; עליינו מוטלת האחריות לעשوت כל מה שאפשר כדי להשיג תוכאות. מטרתנו היא המMESSIMOM של עצמאות תמורה מMESSIMOM של פעולה יוצרת; מESSIMOM של עצמאות פירושו: שלטון ממשי; מESSIMOM של פעולה יוצרת אינו רק מושג ייחסי בלבד; והוא דבר מוחלט לגמרי. זה בעצם מוציא מן החשבון כל משאיםותן על יסוד תכנית מורייסון. אין לנו יודעים מה תהיה התוצאה מזה; אך התנועה הציונית שנוסדה ביום האפלים של שלטון עותומי הארץ-ישראל, ואשר האERICA ימים אחורי השלטון העותומי, ואשר עברה דרך נסיבות ותלאות של המשטר הצבאי — מוכנה לכל מיני התלאות החדשנות, שאולי צפויות לה. מנוי וגמר להמשיך בכל התנאים שיהיא בארץ-ישראל! אם יוכלו לעבד במשפט המשחת והחשוך של השלטנים העותמאניים, בזודאי שנוכל להמשיך במפעלו במשפט של דיכוי בריטי. אולם אין אנחנו יכולים למצוא סיוף בעמדה פילוסופית כזו. אנחנו מוכרים לעשوت כל מאמץ לצאת למרחב. אולי ניכשל. אולם חובתנו היא לנשות ולעשות כל מה שנוכל.

בוואו וחשבו על המצב. קחו, למשל, עניין העלייה. קצת מידידינו רוצים שנחזרו, או יותר נכון שנדרוש כי הממשלה המנדטורית תחוור אל המצב שלפני 1939. והנה אתם יכולים אולי להשיג בלחץ חזק شيئا' כלשהו במצב הנוכחי; אך כיצד תוכלו להשוו שאפשר להטוט את לבה המתעקש של הממשלה המנדטורית ולעורר בה את הרצון להוסיף ולשאת את המשא אשר היא סירבה לשאתו? — זה דבר שאין אני יכול להבינו. היולה אדם על הדעת, שעלי-ידי שליפת אקדח בלבד אפשר להכריח ממשלה שתמשיך לעשות מה שהיא החליטה לא לעשות? וקחו את עניין הפטות. להלכה יש לנו כיום ארץ-ישראל לא מחולקת ולא-ሞקטנת; אך האם זה באמת כך? מבחינה פועלתנו

הקונגרס הציוני ה-כ"ב בבעל

ישיבה עשירית

12.12.1946

משה שיתוך

DOC00551e

התישבותית יודעים אחים כולם מהו המצב. החוק מכוזע אותנו בחילק קטן של הארץ. אמנם הצלחנו לנקוב כמה חורים בחוק החקיקות של שנת 1940. הצלחנו לרכוש קרקע, להעביר לרשותנו קרקע, תחת חטמו של החוק זה — קראו לו איך שתרצה. הצלחנו להקים יישובים בלב האזור האסור. מפת א"י כיום, מבחינה התיישבות היהודית, יש לה פנים אחריות מלאו שהיו לה בזמן הוצאת החוק. התמונה אחרת היא למורי. תקوتה של הממשלה, שהספר הלבן מס' 1939 יקבע את היישוב אחד ולתמיד — נתבדטה. אף על פי כן עומדת לפניינו שאלה חמורה מאוד: כמה אנחנו יכולים להוסיף ללבת בדרך זו? ואם אין אנחנו יכולים לתאר לנו הסכם אייה שהוא, אשר בכוחו יוכל להמשיך בither מהירות בדרך יותר רחבה מזו שאנו מנסים ללבת בה עצה. שימו לב להישגנו האחרון בשיטה זה — שהקימו בנילילה אחד-עשר יישובים בנגב. ושימו לב גם לזה, שהפינה הצפונית של הנגב כלולה לפי תוכנית מורייסון — אם ידיעותינו נכונות — באיזור הערבי, שכן רק קצחו הדרומי של הנגב, שהוא כמעט כולו מדובר שום, יימסר, לפי הצעה לבריטים, מושרים שיקם עליו בסיס צבאי. והנה באותה פינה צפונית של הנגב, הפותחת סיכויים להשקאה ולהתיישבות אינטנסיבית, הצלחנו להקים אותם אחד-עשר היישובים!

אין לומר, ואני מצטרע שחוון עשה אתמול את הטעות הזאת, כי אנחנו פיגרנו בשיטה המאמץ התיישבותי; כי אנחנו השחינו את הדבר בלי טעם לשנה שלמה, רק מפני שהיינו "טרודים בפוליטיקה הגבוהה ומרצנו היה תפוס בניסוחים פרואיאו-לוגיים מצלצלים". זה לאאמת! האמת היא, כי פירטום תוכנית מורייסון נתן דחיפה עצומה להעוזתנו. הסכנה מולדת אומץ. אולם העובדה היסודית היא, שעד אשר לא מצאנו מים בחלק זה של הארץ, היינו יכולים לבצע רק כיבוש פוליטי באותו האזורים, עם סיכויים מועטים מאוד להכשרתם להתיישבות ממשית בעורף פיתוח חקלאי אמיתי. והנה בשנה האחרונות קדחנו ומיצאנו מים בשטחים הצפוניים של האיזור הזה. כיוון שהצלחנו בזה, עשינו צעד קדים בניטונו החקלאי ונעשינו בטוחים יותר בו. זה מפעיל נועז, והטנו אותו על חבר אנשים צעירים, בחורים ובחרות בני תשע-עשרה ועשרים שנה. וביצענו אותו. וכעת אנחנו מכוימים לבצע תוכנית השקאה אזרחית. ואנו מכוימים שנוכל לחתם מים גם לעربים שבאזור הזה. אנו מכוימים, שנוכל להוכיח, כי חוק החקיקות לא רק שאינו בריביצוע, אלא שהוא ראוי לנו גם מבחינה כלכלית פרוגרסיבית לחוק ריאקציוני המעכב עד פיתוח הארץ.

כל זה עלה בידינו לעשות, ואנו מכוימים להמשיך בדרך זו. אולם, ככל יש הבטחון שנוכל להמשיך בה, עד שנמזהה את כל האפשרויות? ומה בקשר לתוכניות-ההשקאה הגדולות? ושימו לב: הרי טרם שמענו את המלה الأخيرة אפילו על אותה התוכנית המקומית הצנואה — אם יתנו לנו למש אותה. ונניח שיתנו לנו — מה בקשר לתוכניות-ההשקאה הגדולות יותר, שהצענו אותן כארגומנט كبير במערכות הפלטיות ועשינו להן פירטום גדול כל כך, ובצדק, שהן מראות את כשרה של ארץ-ישראל לקלות אוכלוסייה גדולה מאוד של אנשים, מיליוןים, ולהרים את כל הארץ לדרגה גבוהה הרבה יותר של פיתוח ושל רווחה — ככל יכול להיות ספק איות שהוא בזה, שכל זמן שקיים המשטר הבריטי של היום, תהיה כל התוכניות הללו מונחות בקרן זווית? ...

הקונגרס הציוני ה-כ"ב בברזיל

ישיבה עשרית
משה שולטוק

12.12.1946

DOC00551f

וקחו את הפיתוח הכלכלי בכללו. המלחמה החישה את התהילה של התבגרותנו — אם נשתחם במנוחה זה — במובן הכלכלי. אנחנו היום מבוגרים מבחינה זו הרבה יותר מאשר בתקופה שלפני המלחמה. אך דווקא באותו הזמן שהגענו לבגרות כלכלית, הוטל علينا משטר של פיקוח ממשלתי מרחק ביותר. ביום אנחנו מתנסחים עם ממשלה ארץ-ישראל על כל צעד וועל בעיות כלכליות יסודיות. אין אחדות הרצון; אין אחדות המטרה. בידי הממשלה ישנו מכשירים, שאין אנחנו יכולים להשתמש בהם והיא מסרבת להשתמש בהם לטובתנו. כך הדבר ברגע לחרם הערבי; כך הוא ברגע לבעה החמורה של יוקר החיים. שיש לה השפעה רצינית מאוד על קליטת העולים. אנחנו חסרי אונים לפטור את הבעה הזאת באותה הדרך היחידה, שבה היא יכולה למצוא פתרון — בדרך העליה וההתישבות. מה שהממשלה מציעה, אין לנו יכולים לקבל; התקונות שאנו יכולים עליהם אינם מתקבלים על-ידי הממשלה. וכן אנו עומדים במכוא אטום. הדברים אינם זרים ממקום — ואת המחיר אנחנו משלמים.

וקחו את הבעה הקשה של ההגנה. ככלום יכולים אנחנו לפרק מעلينו את האחריות הישרה והסופית על הגנתנו? ככלום יכולים אנחנו למסור אותה לידי אחר? הארץ מסביב לנו — לא רק האוכלוסייה הסובבת אותנו בארץ-ישראל, אלא גם הארץ השכנות מחוץ לארץ-ישראל, מזוויניותן וגם הולכות ומדיניות.ומי יdag ליהודים זולת היהודים עצם? על מי מוטלת האחריות הסופית והמתמידה? ומהו פירושה של נשיית אחריות כזאת? והלא علينا לתרגם את האחריות לשון פעולה! מצב זה מחייב מערכת סידורים ישירים, מעשיים. והנה, ככלום עומדים הסידורים האלה בהתאם לממשלה הקיימת. ואפלו לכל משטר ממשטי אחר, שאינו שלנו? זה אינו, והוא יכול להיות. וזה מולד טיכוסוכים תמידים, שאינם יכולים להיחסל במסגרת הפוליטיקה הקיימת. זה מוביל למתחות מתמדת. וזו — הרת סכנות. משבר אחורי משבר. נוצר מצב שלא נשוא גם לממשלה וגם לנו. האם יכולים אנחנו לקוטח שהמצב הזה, העדר הגמור של יציבות, יהלוף מאתנו?

וניקח נא את מצבנו הבינלאומי — לא בזירה הגדולה של ענייני העולם כי אם בפינה הזאת של המורה התיכון, אליה אנו קשורים. כבר הוגד כמה פעמים, שמסביב לנו עומדות שבע מדינות, אשר הגיעו לעצמאות. קטן בעלות אוכלוסייה שהיא קטנה בהרבה משלנו והן מפגרות הרבה מאחרינו. כמה מהן כבר הן חברות באו"ם; חברותן של האחריות ממשמשת לבוא. ואל-נא יאמרו שארץ-ישראל אינה מיוצגת; זאת אומרת שלא היהודים ולא העربים הארץישראלים אינם מיוצגים. למעשה יש להם לערבי ארץ-ישראל נציגים באו"ם, שהרי כל קול המדובר בדבר שם, יהיה זה קולה של מצרים או של סעודיה או של עיראק או של הלבנון, או של סוריה, או נניה של עבר הירדן ושל תימן — תמיד קול ערבי הוא. ערבי ארץ-ישראל הלא הם חלק מהו גזע הערבי, והאחדות הפוליטית הנוצרת על-ידי הגזע הערבי כבר יש לה חמישה כטאות באו"ם. אבל לנו אין אף אחד. והנה בעיתנו עומדת לבוא לפני אום בזמן קרוב או רחוק —ומי ידבר שם בעדנו? היכולים אנחנו לסמוד רק על האהדה של ידידים לא-מעוניינים? היכולים אנחנו לסמוד על המישק הפליטי המתנהל מאחוריו הפגוד, כי זה יביא איזה מעzmות לעוזר לנו, אם לא מאהבת מרדכי, הרי משנתה המן? ומה ברגע ליחסינו הערבים עם העולם הערבי? גם כאן באים לאותה המסקנה,

12.12.1946

משה שלטוק

DOC00551g

סבירנו מערכת מדיניות אשר התנגדותן לتابיעת המדינה שלנו היא כיום חוכה מאוד, אלא שדווקא החזוק של התנגדותן מעיד כי בשbillם אין זאת עוד חלום או דמיון שלנו. ההתנגדות לא הייתה חזקה כל כך, אלמלא הרגישו בלב-לבם שהוא מושא רציני מאד ודבר העשויל היה תחתים; וכי אם לא ישבינו עליינו בשבוע עינים, קרוב הדבר שנצלחה. דווקא משומם שהם מרגישים, שהם בטוחים כי תבייעתנו היא ריאלית ודבר העומד להtagsum, הם מגיסטים במידה כזו את כוחותיהם להתנגדות. פירוש הדבר: שם תבייעתנו תחטמא — אז, באין ברירה, ישlimו עם העובדה. והלא אנחנו לא אנחנו לארץ-ישראל כדי להתبدل משכניינו. אין אנחנו מעוניינים בהתבדלות, אנחנו לחיות כאן ולהיות נכללים במבנהו של חלק העולם הזה. אנחנו שייכים לו באופן מוחלט. אנחנו נכוונים לזהות את עצמנו עמו — אולם בתנאי שניהם שווים. ה策טרופות מתוך שוויון; הזרחות, אם יש שוויון. ושווון פירושו — מדינה. ועתה כמה ומה נהייה מוכראחים עוד להמשיך בויכוח נגד המצאה זו של "דו-לאומיות"? לא זה בלבד, שהדו-לאומיות אינה דבר מעשי; היא מוציאה את הבעה כולה מנקודת-המקדש להגמיה. והוא פתרון שאין מתוייש עם עצם הבעה. שהרי הבעה אשר לפניו אינה, כיצד לצרף את ההבדלים שבין שתי מדינות מדיניות, הדורות בארץ אחת; הבעה שלנו אינה זו שלפניה עמד הלורד דורותם בשליחותו לקאנאדה בשנות הששים של המאה האחרון. ולאהו אותה הבעה שלפניה עמדו הקאנטוגנים של שוויין. ארץ-ישראל אינה ארץ בעלת אופי של מדינה מעוצבת בגבולה. כאן העיקר הוא — שאלת העליה היהודית, הקשר שבין הארץ והעם המפוזר בעולם. ובעצמו של הדבר אין זו שאלת ארץ-ישראל אלא בעית העם היהודי. דו-לאומיות אולי הייתה פורתת בעית ארץ-ישראל כמדינה, אילו היה זה כל מה שעلينו לפטור. אך דו-לאומיות אין בה שום פתרון לבניית העם היהודי, כעם מפוזר בעולם, בלי ארץ משלו ובלי מקום במשפחה העמים. הצעת הדו-לאומיות מעבירה את יסוד הויכוח לתוך חלל שאינו ריאלי כלל. בינה ובין משא-נפשנו אין ולא יכולים.

אך גם זולת זה, ככלם דבר מעשי הוא? האם זה מדיניות מעשית בשbill דרונו? יכול אדם למתאר לעצמו מדינה כזאת בעתיד, שבה יושבים יהודים וערבים בידידות ייחד ומשתפים פעולה בפתרון הבעה של מדיניות המשותפת; היום זהו חלום. דווקא הדו-לאומיות עשויה כיום להוביל למדייניות של "הפרד ומשל" בארץ-ישראל; שכן אין בסיס משותף לשתי העדות, אשר עליו יוכל להקים בנין של מדינה אחת; ועל כן מן ההכרח הוא שכוח ההכרעה יוסיף להיות בידי צד שלישי. לפיכך, הדו-לאומיות, אם תתקבל, תהיה רק כסות לשלטונו הבריטים. המثال הטרagi שהביא כאן חזון מוכיה את ההיפך מן התיווה שהוא רצה להוכיה.

ועתה נשים לב לעובדות הקשות של הדימוגרפיה הארץ-ישראלית, לבניית האוכלוסים וגידולם הטבעי. דרך אגב, אני מעיר, כי החלק מבעה זו, הנוגע לגידול הטבעי של היישוב, ראוי שתינתן לו תשומת הלב של הקונגרס הזה; והביתיו לחשומת-לב זאת יהיה — שיינתחנו לנו כספים אשר יאפשרו פעולה לשם הגנת הילודה. מכל מקום — בעיה פוליטית יסודית היא זאת ואין להתעלם ממנה.

ולבסוף נkeh את הבעה של המשטר הבינלאומי, אשר בו אנו חיים. אין לי הרבה להוסיף על זה שכבר תיאר באופן מוהיר יידי נחום גולדמן. אמרתי לו, שבבואי

12.12.1946

משה שיתוך

DOC00551h

לנואם אחדיו, יש לי ההרגשה כאילו אני אומר להדליק נר בחדר מלא אור. אומר רק זאת: כל אותה התפיסה בדבר חלות פורמלית של מדינה אחת בחברתה, הולכת ונעלמת מן המפה הפוליטית של העולם. ארצות הבלתיות באחרות, או שהן נבעלות בפשטות בגבולותיו ובמבנהו המדיני של שכנים החזק או שקשרן הפורמלי אל צד חוק מהן מסתדר באיזה אופן שהוא, אשר במהותו אינו, שונה הרבה מן הקודם. ואנו יודעים מתחום נסינו בכל ימי התפתחותה של המדיניות הבריטית בארץ-ישראל, כי החזון המתבלט ביותר היה נידידה מודרגת של הדגש משטה זכויותינו, ככלומר, מהבניין המדיני שהוקם על סמך ההודאה בתביעות ההיסטורית על ארץ-ישראל ובחוון הציוני שלנו, אל המציאות כמו שהיא היום, אל הבסיס של "הדברים כהווים-תם". אם תעברו על כל הספרים הלבנים, שבאו בזה אחרי זה ועל התחיקה שהופעלה בארץ-ישראל, תראו ברור את הנטייה הזאת. ועכשו אם לא יעלה בידינו להתויב בשעה האחת-עשרה הזאת על בסיס של ריאליות, להעמיד את הבניין הפליטי שלנו על בסיס של עובדות ושל זכויות המושרשות בעובדות, אשר אנו יכולים לקיים בידינו תيقף ומיד, ולהכנס לתוכן הבניין הזה את המcastsומים שאפשר להכניס אליו היום, תוך הבטחת מקום להתרחבות בעתיד מבחינת השטח והכלכלה — יתכן שנדרה לקרה חורבן אמיתי של חיטול. ואל גא תהא שום אשלה: ישנו כבר נסינו ריאלי ומוחלט לחסל את הציונות.

אני אומר, כי החישובים האלה נוקבים עד התהום של העניין, והם מכריעים במשקלם את הארגומנטים שישודם בהיקשים של ההגיוון ושאין להפריך מבחינה חוקית גם את הטענות השנוונות מאד, מבחינת הניב והסגן, שהובאו כאן להאשמה האבסקורטיבה בא-קביעות פוליטית. כשהאנשים בהולים מאד להשגチות, למנוע אסונות, לפתח דרך למאץ הצלחה ותקומה במידה רחבה, אפשר לסלוח להם גם אי-קביעות כביכול. אשמתם הייתה גדולה יותר אם היו מונחים את חובתם לנוטה, ולנסות עוד פעם, כדי להשיג מה שאפשר להשיג! (מחיאות-כפיים).

אני מקווה שלא אגלה כל סוד כאשר אומר, כי מישותם בירושלים עם ידידי מר ניומן בזמן שבתה של הוועדה האנגלו-אמריקנית שם, קיבלתי את הרושם, כי הוא בעצם היה רגש מאד למשקלם ולחומרתם של החישובים האלה, וכי היה נכון להסיק מסקנות פוליטיות מסוימות מהנהחות-היסוד האלה. מובן מאליו, ששום איש מהחנו אין בידו לעירוב, ש愧 המעת הזה יהיה קל להשיגו, או שבכל אלpear יהיה להציגו, כתע או בעתיד הקרוב. ואם לא יושג דבר אשר יהיה מינימום כלשהו שבלעדיו אין כלום — הרי שמאבקנו יימשך. אך לנשות אנחנו חיבים. זכרו: יש מצפון לתנועה! ויש לה תפיסה עמוקה יותר מהאחריות כלפי העתיד, מזו שבאה לידי ביטוי היום, היא מונחת חבויה בחדרי לבה של התנועה, ביום אחד תתגלה ותתבע תשובה על שאלתה והאשמה שתונצח תהיה שונה לגמרי. הבה ונכשיר עצמנו לעמוד ביום הדין לא רק של היום, אלא ביום הדין העתיד לבוא. אל גא נחמי' שום הודמנות. אל נניח אבן לבלי הפוך אותה. אל נסגור בפנינו שום מוצא אל ההתקומות. אמרתני, כי אם לא יהיה מינימום של טיפול בתביעותינו — מאבקנו יימשך. אינני מציע להיכנס פה בפרטים על הדברים שהמצב הוא חייב אותנו להם. אולם, בשים לב זהה, שהעניין הועלה על ידי אחרים, אני חייב לומר בבירור, מהו הדבר המונח, לפי דעתך, מחוץ לגדר המותר. ואנטה לומר זאת בקיצור, אך בבהירות ככל אשר

12.12.1946

משה שלטוק

DOC005511

אוכל. ובעשהתי זאת אני מוסר לכם את דעת הפרטית, ותעריכוה כמוו שתערכו. היישוב וה坦גוועה הציונית אינם יכולים לסבול, ולא יסבלו, שייצגו אותם בעיני העולם כמפלצת צמאtidם ורוצחת (מחיאות-כפיים), או ציבור של גברים ונשים המוכנים להסתיר אצלם מפלצת כזאת בלי מהאה ובליל התנגדות. אינם יכולים לסבול, ולא יסבלו, שסיעות יהודיות, אשר ניתקו את עצם מן המוסגרת של משמעת לאומית, יקבעו בקנאותם הדוקטרינית ובמחשבתם הפוליטית המטולפת דרך של הרס וחורבן, אשר תפגע בגורלו של העם כולו (מחיאות-כפיים). שמענו אתמול הצהרה יחידה במינה מפי מר גרוסמן, בנוגע לעניין זהה. בשביבי היו דבריו כמעשה של אדם המאבד את עצמו לדעת. הוא הודה עם סיעות מסוימות בארץ-ישראל, אולם הסיעות הללו אינן נכונות כלל להזדהות עמו (מחיאות-כפיים). הן אינן מוכנות לקבל עליהן את סמכותו, או מנהיגותה. הן נשמעות רק לעצת עצמן. מובן מאליו שהן קיבלנה ברצון את המهامות שחולקו להן אתמול מעל הבמה הזאת; אך אנשים אלה לא יתנו תמורה כל מואמה, בדברי בשקט גםו, וכמו שאני מקווה: בלי התרגשות, אני רוצה לומר, ושוב בשמי בלבד, כי הא' גרוסמן וידידי לא יוכל לשמר את עמדתם זו ולהוסיף להיות חברי בהסתדרות הציונית העולמית (מחיאות-כפיים). עומדות לפניהם שתי דרכים. האחת היא — להשתמש בהשפעתם, אם אמנים יש להם השפעה, כדי לשכנע את האנשים האלה, שיחورو אל הכלל הלאומי, יקבלו עליהם את המשמעת הלאומית, יקבלו עליהם כל ההגבלות, אף המר Hitchot-Yelcat, יחד עם כל היתרונות הכרוכים בו; או — לנער את חנוך מהם כליל. לפי אמוןתי, אין דרך שלישית פתוחה לפני הא' גרוסמן וחבריו בהיותם פנויים בהסתדרות הציונית העוז-למית (מחיאות-כפיים). ואם יש דרך שלישית, הרי זו — לפי דעת הפרטית — לעזוב את ההסתדרות הציונית.

מר גרוסמן הצהיר אתמול עוד הצהרה אחת, אשר, אם הבינו אותה נכון, היה בה מעין איום. אני רוצה לקוטה, שלא היטבתי להבין אותו. מכל מקום כזה היה הרושם, והוא איננו יכול לקבל אם אני מגיב בהתאם לה. על מר גרוסמן לדעת, שהוא משחק באש. תהא זאת עצה טובה לו, שיתרחק מן הנושא הזה, לכל הפחות בויכוח פומבי. מפנוי, שאם, ישמרנו השם! האש הזאת תתרץ — לא הלו שמר גרוסמן רואם כמתנגדיו יהיו הנפגעים בה לראשו.

הכו, שבו הולכות הסיעות האלה, לא רק שהוא הרסני מבחינה מוסרית, אלא גם חסרי-shore מבחינה מדינית. כל העניין של מאבקנו בארץ-ישראל, תהא איזו שתהיה הצורה שיקבל תחת הנהגה לאומית, הרינו להפgin את אחדותם של היישוב ושל התנועה כולה העומדת מאחורינו. זהו הכוח המכרייה היהודי שהפגנת החילתו להנגד, שבסיירובנו להיבנע. ואולם הלו משיגים את התוצאה ההפוכה: הפגנת בדידותן המוחלטת של הסיעות האלה, התבדלות היישוב מדרךיהן. משום זה טומנים בדיםיתהן חבוסה למטרתן, והרשו לי להשמי אזהרה: יש הגון לא-יימנע בהתי-פתחות קווים מסוימים. מטירוריום כלפי חזן מוליכה הדרך לטירור פנימי. היו לנו בארץ-ישראל דוגמאות מזה לפני זמנ-מה וראינו בעינינו אותה דרך הפתוחות אצל שכינו בשנים הקודמות: מטירוריום ללא-הבחנה נגדנו. עברו לטירור פנימי, שהיה מכוון לאים מסוימים. יראו נא כל היהודים והציונים בעלי דעה צלולה, שהחליטו להנגד למדיניות הרשומות הקימת עד הקצה האחרון, יראו נא נכוונות — לאן עלול

12.12.1946

משה שותה

jDOC00551

להוביל הקו הזה של הסיעות הטירוריסטיות הפורשות. בהה ניוועד כולנו, ראשינו וידינו יחד, כדי למנוע אסון (מחיאות כפיים). שלב רע זה במצבנו. אל נא יטה את תשומת לבנו מן העיקר, שהוא התנגדות למשטר הקיים. אני מוקוה, שכולנו חרדים מאוד להימנע מסיכוך, וכך הינו כל הימים. אך הדבר אינו תלוי בנו. לפי שעה מתעקשת הממשלה הבריטית בטיעות הגורלית שטעתה בשנת 1939; ומשגה גורר משגה — לה תמיד בשגיאתה, על פי הכלל "עbara גוררת עbara" הגיעה לפרשת לאטרון. סיפרו לי — לא שמעתי זאת באוני — שאחד הנואמים פה אמר, כי שיחזור כמה מאתנו מלאטרון בא כמעה חסד מצד הממשלה הבריטית. רצוני לומר לכם — והדבר נכון נכון עמידתי פה לפניכם, כי אני וחברי שהייתו שותף להם במצב המcobד היה של עזר בלבד של ארץ-ישראל, משוכנעים, כי השיחזור בא כנראה אחdotו ותקיפתו של היישוב, אחdom ותקיפותם של התנועה הציונית ושל העם היהודי שלו (מחיאות כפיים).

היהתי בוחרשמי שהוא יאמר זאת. אולם אני חושב כי חובת הפליטית היא לומר זאת. מי שאינו מקבל את הדעה, שאין להשתחרר אם לא על-ידי חיל-שיחזור הפורץ את גדרי התיל של הכלא, לא יאמר כי יכול להיות שיחזור מכובד מזה. היה זה באמת שיחזור מכובד מאוד. מדוע? מפני שהוא בא כתוצאה מזו, שהממשלה בוכחה, כי החטיה את המטרה שהיתה לה בכלאה אותנו מאחוריו גדרי התיל. ובהגעה למסקנה זו, עוד ניסתה להרוויח מה שהוא במשמעותו ולקשר את השיחזור בכל מיני תנאים. אבל את התנאים האלה דחתה הנהלה בלונדון ואני שוחררנו בלי כל תנאים. גם בנסיון היה נכשלה הממשלה. השיחזור לא תקין, לא אמיתי של הדבר, את המצב הכללי. לא התקדמנו אף בנקודת אחת מן המקומות שעמדנו עליו קודם לכן. להיפך, בינתיים הרגשנו דחיפות-לאחר חדשנות. ביום שבתנו בלאט' רון החלה אותה הפרקטיקה של גירוש יהודים מארץ-ישראל, ספינה אחרי ספינה — והיא נשכחת. אך במה שנוגע למאטרנו, או מעצמנו, יצאו מזה מחוזקים. ואני יכולים להתראות פנים אל פנים עם תפקיים מאבקינו הפליטי העתיד בראש מורים. זה היה לא מבחן-כח במובן הרגיל; אך זה היה בהחלט מבחן הכוח של האופי, ובמבחן היה לא נכשלנו.

השאלה היא: מה יהיה להבא? היבאו על שכרם אומץ הלב, תבונה וצדקה, או שאנו עומדים בפני מהJOR חדש של מלחמה פוליטית, אחרי השקט היחסי בשעה זו. אם אנחנו מוכנים לmachoor שני, הרי ברור למדי שהיה עניין לא לישוב לבדו. המאבק שלנו יש לו צדים רבים, ואחריות מוטלת על היישוב ועל הגולה כאחד. לא רק התנועה הציונית, העם היהודי שלו צריך למלא את תפקיים. זה צריך להיות צו המדיניות הציונית — לגייס את כל הכוחות. אנחנו מתייצבים על דרך ציונית חדשה — חיפוש בסיס מדיני חדש לפועלותנו. השינוי בא לא מרצונו — הוא הוטל علينا. החיפוש נעשה הכרחי, מלחמת התפקידו של המסדר הפליטי, אשר בה עבדנו, נאבקנו והתקדמנו בתקופת המלחמה. זו הייתה המסדר של המנדט הבריטי. המלחמה רק דחתה את המשבר. הוא בא לראשונה בשנת 1939, אבל אנחנו טרם הרגשנו או את מלאו כוחו; המלחמה שבאה אחרי האפילה עלי. עם גמר המלחמה פרץ המשבר במלוא כוחו. המפות, שלפיהן כיוונו את ספיננתנו הציונית, התישבנו. המסדר המנדטורי נחלת העבר הוא. יצאו ממנה לקרה עתיד לא נודע. אנחנו

הקונגרס הציוני ה-כ"ב בז'ל

ישיבה עשרית

12.12.1946

משה שולטן

DOC00551k

מתחללים מסע בתוך ים ללא גותבה. ובינתיים מתחוללת סופת. הלב מתפלל להנאה חזקה ונבונה, לחוון בהיר, לאחדות פנימית. האם מוגזם הוא ל��ות כי צרכנו הדוחק בארץ ובמדינה שלנו, האומץ והמסירות של הנער שלנו, הכוח שכבר יש לנו בארץ-ישראל, החלטתם וגבורתם העילאית של מעפילינו, אחדות עמנו הקשור אל דגל ציון, — כלום כל זה אינו די לככל את תקוותינו כי הגיע נגיע אל מטרתנו? (מחיאות-כפיים ממושכות).